

At vero, si in posteriori modo supponamus illam potestatem supremam et exemptionem posse præscriptione acquiri, ut juristæ communiter docent cum Bart. in l. *In famem*, ff. de Publ. jud., in fin., et in l. *Hostes*, ff. de Capti., et aliis quos refert et sequitur Covar. in d. reg. *Possessor*, 2 p., § 2, n. 8, § *Ex his vero*, et in reg. *Peccatum*, § 9, n. 9; hac (inquam) sententia supposita, consequens erit ut talis princeps acquirat etiam potestatem imponendi nova tributa, quia jam non est subditus, sed supremus, et ita ad illum pertinet regula textus in d. c. *Innovamus*, et d. c. *Super quibusdam*. Panor. vero, in c. *Cum non liceat*, de Præscr., n. 16, sentit non posse supremam regni potestatem illo modo acquiri, quia non potest inferior eximi a potestate superioris consuetudine sola, etiam longissima. Sed hæc quæstio nunc ad nos non pertinet; tantum enim ex hypothesi loquimur, quæ sine dubio vera est, quidquid sit de veritate suppositionis, quamvis etiam illa satis probabilis sit, et fortasse etiam praxi comprobata. Nam multa regna censentur hanc potestatem usu ipso et præscriptione acquisivisse, præcedente aliqua probabili occasione et titulo.

16. *Non esse parem rationem de consuetudine imponendi tributum et exigendi.*—Ad rationes ergo contrariæ sententiæ nego esse parem rationem de consuetudine imponendi tributum, vel exigendi, tum quia prior consuetudo nulli in jure censetur sufficiens ad acquirendam potestatem imponendi tributum; posterior vero invenitur approbata, ut sufficiens ad justitiam tributi; quia prior potestas multo major est, magisque perniciosa reipublicæ, si indebite usurpetur; tum etiam quia per illam consuetudinem derogatur supremæ potestati regiæ, per posteriorem autem minime, imo fundatur in præsumptione contra subditos solventes tributum antiquum, etiamsi non constet quæ potestate vel causa impositum sit: unde ex hac parte consuetudo illa et præscriptio favet principibus. Quod si sit sermo de consuetudine accipiendi tributum, per quam solet præscribi contra regem (quod maxime intendunt juristæ ibi allegati), sic etiam neganda est consequentia, quia utilitas tributi potest facile a rege donari aliis, et ita nihil est quod vetet præscriptionem in illam. Quia per illam non derogatur dignitati et potestati regiæ, sed tantum cuidam temporali utilitati, quod secus est in consuetudine imponendi tributa, ut ostensum est. Et ita etiam responsum est ad alia exempla quæ ibi afferuntur; nam, licet sint de ac-

tibus reservatis principi, non tamen sunt propria signa excellentiæ ejus, vel actus qui veluti intrinsece includant dependentiam a suprema potestate, ut est tributorum impositio.

17. Ad confirmationem, respondeo posse quidem principem committere inferiori ut nomine et auctoritate sua tributum imponat in particulari casu, et examinata causa, ratione et modo, ut in eisdem juribus significatur, non tamen posse juste concedere inferiori generale privilegium imponendi tributum independentem a sua approbatione, et redundans in solam utilitatem ipsius inferioris; esset enim tale privilegium valde perniciosum reipublicæ, ac communi bono, et valde repugnans supremæ potestati ejusdem principis, et justitiæ æquitati, ut ostensum est. Ideoque ex vi consuetudinis, quantumcumque longævæ, nunquam præsumitur esse fundatam in aliquo privilegio, vel justo titulo. Et hæc est ratio sufficiens ut per eam non possit talis potestas comparari.

CAPUT XV.

DE RATIONE ET CAUSA FINALI AD JUSTITIAM TRIBUTI NECESSARIA.

1. Secunda conditio ad justitiam tributi necessaria est causa finalis, seu ratio. Ita sumitur ex cap. *Pervenit*, de Censib., ubi etiam significatur necesse esse causam esse notam, quia *census ignorantie* (ut ibi dicitur), id est, cujus justa causa ignoratur (ut ibidem exponit Glossa), *nullo jure divino vel humano probatur*. Et ideo, inquit Pontifex, *oportet ut census omnis, ad quid et quomodo persolvi debeat, præsciatur*. Quod intelligendum est de censibus noviter impositis, vel imponendis, ut ibi sentit Gloss., ut notat Medin. supra, quæst. 14. Nam de antiquis præsumitur causa, licet non sciatur, ut dicemus. Imo etiam in tributis novis (ut infra dicam) non est necessarium ut causa sit nota omnibus et singulis de populo; oportet tamen ut sit nota principi et consiliariis ejus, vel procuratoribus regni, aut aliis ad quos pertinet justitiam tributi examinare. Quia nisi principi constet justam intervenire causam, vel probabilibus rationibus, vel fide digna auctoritate, et judicio suorum consiliariorum, non poterit juste imponere, vel exigere tributum, quia temere agendo non habet jus exigendi. Et ideo nec retinere potest quod sic exegit, nisi postea examinata causa invenerit justum fuisse tributum in re, licet temere fuerit impositum.

2. Ut autem causa sit justa, dicunt doctores omnes, necessarium esse ut tributum imponatur propter bonum commune, non propter privatum ipsius principis. Sed in hoc oportet duo distinguere: unum est, id quod debetur principi ratione sui muneris et laboris, quod dici potest pertinere ad utilitatem ejus; nam datur ad sustentationem, et quasi stipendium; aliud est, quod necessarium est ad subveniendum reipublicæ in occasionibus necessariis occurrentibus. Si ergo de utilitate principis priori modo spectata sit sermo, juste imponuntur tributa propter usum et utilitatem principis. In hoc enim sensu dixit Paul. ad Rom. 13: *Ideo enim tributa præstatis*, et subdit: *Minister enim Dei est*, quasi diceret, Solvitis stipendium principibus, quia ministri Dei sunt, *in hoc ipsum servientes*, ac subinde propter eorum ministerium. In hac autem utilitate servanda est æqualitas, ut, scilicet, detur principi quantum necesse est, et quantum decet juxta statutum et labores ejus, non vero sine mensura juxta concupiscentiam ejus. Addi vero potest hanc utilitatem principis non esse omnino privatam, sed communem, quia ipse est persona publica, et sustentare illum et statum illius bonum commune est. Præter hunc autem finem, imponuntur sæpe aliqua tributa propter insurgentes occasiones et causas, et de his verum est causam esse debere non commodum principis, neque alicujus personæ privatæ, sed communitatis bonum.

3. Duplex ergo immediata causa in tributis spectanda est, una pertinens ad personam principis, ut talis est; alia spectans ad sumptus communes. Et hæc potest esse multiplex. Una et valde communis est bellum, et ideo dixit Aug. 22 contra Faust., cap. 74, tributa solvi ut habeat rex unde militibus stipendia solvat. Alia causa esse solet refectio pontium et viarum, atque earum custodia, et aliæ similes quæ in totius communitatis commodum cedunt. Sic igitur explicata causa tributi, non potest esse justa, nisi ad commune bonum pertineat: nam, cum onus tributi commune sit, etiam finis seu fructus ejus debet esse communis, alioqui non servaretur æqualitas. Hoc autem præcipue locum habet in tributis quæ per se ut tributa imponuntur. Nam imponi etiam possunt in pœnam alicujus delicti, vel in recompensationem alicujus nocimenti illati, ut supra dictum est. Tunc ergo non oportet ut ad communem utilitatem specialiter ordinentur. Nam si ponantur in pœnam, poterunt, sicut aliæ pœnæ, applicari fisco, vel pauperibus, vel aliis piis

aut etiam publicis operibus, aut ministris justitiæ, arbitrio regis imponentis. Si vero sint ad damna recompensanda, in eorum commodum redundare debent qui damnum passi sunt, ut per se constat.

4. Atque hinc sequitur quantitatem tributi non posse juste excedere conditionem seu indigentiam causæ. Quia sicut causa justa est necessaria, ita etiam proportio tributi ad causam ejus necessaria est ad æqualitatem justitiæ commutativæ, quæ est rei ad rem, quia tantum tributum juste potest imponi, quantum ad finem ejus est necessarium et sufficiens: nam, si plus imponatur, jam in eo non habet causam, et excedit æqualitatem justitiæ, ut in simili dicitur in c. *Quia plerique*, de Immunit. ecclesiastica. Atque ita sub hac conditione includitur alia, quam Cajet. ponit in Sum., verb. *Vectigalia*, quam vocat usum, id est, quod tributum expendatur in illum usum propter quem est impositum, et sumitur ex D. Th., l. 2 de Regim. Princ., cap. 12. Nam ut juste exigatur tributum, et ex debito solvatur tanquam necessarium, requirit ut id fiat propter quod imponitur, eumque imitatus est Greg. Lop. in l. 2, tit. 1, p. 2, n. 9.

5. Circa hanc vero conditionem est considerandum, si loquamur de tributis quæ penduntur ipsi regi ad suos sumptus, et propter suos labores et vigilias, talium tributorum justitiam non pendere ex usu; nam sive male, sive bene rex postea expendat tales redditus, non erit injustus accipiendo tributa, quia vere est dominus illorum, et de illis potest libere dispensare, sine injustitia, dummodo suo muneri satisfaciat, gubernando, et defendendo rempublicam, sicut tenetur: alioqui, si in hoc deficiat, injuste accipiet et retinebit hæc tributa, quæ propter officium dantur, et sunt tanquam merces operis, quam injuste accipit qui non laborat. Si vero loquamur de tributis impositis ad opera communia reipublicæ, de his clarum est debere expendi in talia opera, alias committi fraudem et injustitiam, quæ potius est in acceptione et retentione illius, quam in impositione. Nam hæc potuit esse justa, si vera causa suberat: postea vero acceptio vel retentio fit injusta ex defectu debiti usus. Necessarium ergo est ut tributum expendatur in opus propter quod impositum est; nam illius tributi non fit proprie rex dominus, sed dispensator: unde ad summum poterit interdum, quando vera necessitas occurrerit, commutare illud in aliud opus pertinens etiam ad communem regni vel populi utilitatem,

nam quoad hoc habet supremam potestatem et administrationem.

6. *Tributum pendere a causa in fieri et conservari.* — Ex quo ulterius inferitur tributum pendere (ut dicam) a causa in fieri et conservari. Nam si causa est necessaria ad justitiam tituli, non potest plus durare tributum quam causa, quia cessante causa (utique necessaria, et in suo genere adæquata) cessat effectus, c. *Cum cessante*, de Appell. Quod ita fere explicat Gloss. citans varia jura in c. *Post translationem*, de Renunt., verb. *Cessante*, et notant doctores in l. *Cum pater*, § *Dulcissimi*, ff. de Leg. 2. Sed in præsentī, causa est necessaria ad justitiam tributi, ut dictum est; ergo illa cessante cessat justitia, et consequenter debet cessare tributum. Et confirmatur, quia, si cessante causa tributum exigatur, jam plus exigitur quam sit necessarium; ergo in eo non servatur æquitas nec justitia, quia, ut diximus, proportio inter quantitatem tributi et exigentiam causæ est necessaria ad justitiam tributi; ergo si causa sit perpetua, tributum poterit esse perpetuum: si autem sit causa temporalis, tributum debet etiam esse temporale, ita ut illa cessante hoc etiam cesset.

7. Hoc autem intelligendum est cum limitatione, seu declaratione, ut intelligatur formaliter de causa, potius quam materialiter. Nam, licet cessaverit determinata causa pro qua positum fuit tributum, si alia æquivalens loco illius substituat, poterit non cessare tributum, quia tunc non cessat simpliciter causa, sed talis causa, quæ non est simpliciter necessaria, et est in potestate principis, ut dixi, illam mutationem facere, sicut posset novum tributum imponere, nova insurgente causa. Item, oportet advertere interdum causam tributi consistere in uno actu seu effectū, quo absoluto, omnino cessat causa, ut ædificato tali ponte, finito tali bello, et similibus; et in hujusmodi causa maxime procedit doctrina data, quod, cessante illa, cesset justitia tributi. Sæpius vero causa tributi est permanentior, et occasio ejus cessat pro aliquo tempore, semper tamen manet occasio vel periculum ejus; ut, verbi gratia, causa imponendi pedagium fuit securitas itineris et commoditas quam rex procurare tenetur. In his ergo et similibus causis, licet pro aliquo tempore cesset actualis necessitas expensarum in tali opere, nihilominus non cessat tributum, nec justitia ejus, tum quia illud est accidentarium, et in re morali non potest esse tanta dependentia, alias quotidie fieret mutatio juxta occurrentes occa-

siones, quod sine dubio non expedit; tum præcipue quia illa causa de se est permanens, et princeps semper tenetur esse paratus, et habere curam securitatis viarum aut maris, quæ obligatio est digna stipendio: tum denique quia, sicut cessat interdum necessitas expensarum in uno vel alio opere, ita sæpe occurrunt aliæ occasiones expendendi, quæ loco aliorum operum possunt succedere. Et ita, ut in hoc etiam sumatur æqualitas, tenebitur princeps non pro quacumque exurgente occasione novam facere impositionem, etiam temporaneam, sed prudenter pensare an pro illis sufficiant antiqua tributa, in quibus actualis necessitas faciendi expensas cessavit, vel suspensa est.

8. *Dubium de consuetudine.* — Quæri vero ulterius potest an in aliquo casu possit juste exigi tributum cujus causa cessavit, saltem ratione antiquæ consuetudinis, quæ suppleat vicem causæ. Hoc dubium tangit Cord. in Sum. Hispan., q. 95, et absolute negat, quia non putat posse bonam fidem in tali consuetudine intervenire. Contrarium tenet Medin., dict. c. 14, qui non solum affirmat sufficere consuetudinem ad præsumptionem justæ causæ, quando de illa est ignorantia negativa, ut sic dicam, verum etiamsi constet causam propter quam impositum fuit tributum cessasse, atque adeo jam non subsistere legitimam causam, putat nihilominus consuetudinem antiquam, et bona fide ac sufficienti tempore præscriptam sufficere ut tributum juste exigatur; ratio est, quia præscriptio dat sufficientem titulum, et supplet defectum quemlibet, etiamsi proveniat ex defectu causæ. Quod si objicias, quia tunc non potest consuetudo esse bona fide continuata, nam eo ipso quod scitur causam cessasse, non potest exactio tributi bona fide continuari, respondet posse durare bonam fidem, quia, licet prior causa cessaverit, loco illius successit præscriptio, quæ dat sufficientem causam justam ad exigendum tributum.

9. Sed hoc non videtur satisfacere. Nam consuetudo antecedit titulum præscriptionis, nam est causa ejus; ergo bona fides consuetudinis non potest fundari in præscriptione, quia ante acquisitionem titulum præscriptionis oportet ut consuetudo bona fide continuetur; ergo toto illo tempore non potest fundari bona fides in titulo acquisito per præscriptionem. Neque tunc potest fundari in alia causa justa: nam supponimus illam cessasse, et hoc constare principi exigenti tributum: ergo non potuit illa consuetudo bona fide continuari. Et decla-

ratur amplius, quia, dum justa causa tributi durat, consuetudo exigendi non servit ad præscribendum jus exigendi etiam cessante illa causa; alias omne tributum positum propter causam temporalem, duraturam tamen longo tempore, quadraginta aut centum annorum, præscriberetur per illud tempus, ut perpetuo peti possit, etiamsi constet causam cessasse, quod est aperte falsum, quia esset inæqualitas magna inter tributum et causam ejus; quin potius, eo ipso quod consuetudo exigendi continuatur tantum propter durationem causæ, præscribitur (ut sic dicam) contra solutionem talis tributi, si cesset talis causa. Et ita dum causa durat, et propter illam durat etiam exactio tributi, non potest inchoari præscriptio ad exigendum illud sine tali causa; ergo deberet inchoari postquam cessavit causa, et nihilominus continuata fuit exactio; at tunc non potuit esse bona fides, quia nec potuit fundari in causa quæ cessavit, et non ignorabatur, ut supponitur, nec in præscriptione, quæ nondum erat; ergo talis consuetudo nunquam potest dare titulum præscriptionis.

10. *Mens auctoris.* — Alio ergo modo censeo esse possibilem bonam fidem in hujusmodi consuetudine, et ita esse explicandam et præsumendam, ut præscriptio judicari possit legitima. Nam, licet causa prima propter quam fuit impositum tributum cessaverit, potuit loco illius alia et alia succedere, et ita bona fide tributum continuari: nam hoc est in potestate principis, ut diximus. Si ergo constaret non solum primam causam cessasse, sed etiam nullam aliam, extra præscriptionem, fuisse loco illius subrogatam, non video quomodo possit bona fide continuari consuetudo exigendi tale tributum, ut probat ratio facta. Si vero quamvis constet primam causam cessasse, non tamen constet an alia fuerit loco illius subrogata, tunc potest facile locum habere bona fides. Et ideo distinguenda sunt tempora. Aut enim sumus intra tempus nondum consummate præscriptionis, et tunc dicendum est quam primum constiterit causam omnino cessasse, ita ut neque prima subsistat, neque alia justa subvenerit, cessandum esse ab exactione tributi, quia tunc nec per se est justum, ut ex dictis patet, nec ratione præscriptionis, quia non fuit consummata. Aut loquimur de tempore post consummatam præscriptionem, et tunc poterit tributum sustineri, quidquid sit, vel fuerit de causa in re ipsa spectata: nam præsumitur fuisse justa. Neque est moraliter possibile ut post talem præscriptionem incipiat

positive constare (ut sic dicam) quod nulla subsit causa, sed ad summum negative potest non constare de illa, et ita semper est locus præsumendi non deesse.

11. Præsertim quia est tanta varietas in statu et sumptibus principum, et in valore rerum, ut facile credi possit antiqua tributa quæ propter alias causas imposita fuere, illis cessantibus durasse, quia judicata sunt necessaria ad honestam principis sustentationem. Quod etiam attigit Medin. supra: et propter hoc Castro, supra, in his tributis antiquis non requirit has conditiones, sed pro illis dicit sufficere immemoriam consuetudinem. Et ita mihi probabile est, ad hanc consuetudinem quæ suppleat causam justam, non sufficere certum tempus etiam diuturnum, sed oportere ut excedat hominum memoriam, argumento dicti cap. *Super quibusdam*, a paritate rationis, et quia tributum nunquam potest juste exigi nisi per respectum ad causam justam, nec aliter potest præscribi, quia hic respectus intrinsece includitur in ipsa consuetudine, ut justa et bonæ fidei esse possit; ergo oportet ut causa illa sit nota vel præsumpta; ubi autem ignoratur, non potest ita præsumi, nisi consuetudo excedat hominum memoriam: ergo talis consuetudo necessaria est ad hunc effectum, et ita etiam sentit Medina supra.

CAPUT XVI.

DE FORMA ET MATERIA IN LEGIBUS TRIBUTORUM SERVANDIS.

1. *Ad justitiam tributi necessariam esse formam, seu proportionem.* — Tertia conditio ad justitiam tributi necessaria est forma, ut Cajet. loquitur, seu proportio, ut loquitur Castro: hæc enim duo in idem coincidunt, ut significavit Medin., quia illa forma nihil aliud est quam proportio servanda inter tributum, et subditos quibus imponitur. Nam, præter proportionem inter quantitatem totius tributi et causam ejus, quæ pertinet ad æqualitatem rei ad rem, seu justitiæ commutativæ, de qua jam dictum est, servanda est proportio tributi ad personas quibus imponitur, et hæc proportio vocatur forma tributi, pertinetque ad justitiam distributivam respectu communitatis, sed redundat in commutativam respectu singulorum. Non est enim justum ut omnes æqualiter solvant, sed juxta facultatem et conditionem uniuscujusque; plus enim a divite quam a paupere exigendum est, cæteris pari-